

De gevolgen van een veroordeling op liefdesrelaties

Bachelorproject 2

Scriptie 2010/2011

Onder begeleiding van Anja Abendroth

Anne Brons (3346277)

Renske de Haan (3280691)

Universiteit Utrecht

De gevolgen van een veroordeling op liefdesrelaties

Abstract: *In this research we investigate whether a conviction may affect the quality of the relationship. We also examined if conflicts with the partner and partner attachment are possible explanations for the connection between a conviction and the quality of the relationship. We use the Netherlands Kinship Panel Study dataset, which is based on 4495 respondents. 91 of the 4495 respondents have been convicted and 4404 have not been convicted. Using a linear regression, this research shows that a conviction has a negative impact on the quality of the relationship. It is also showed that this negative impact is explained by conflicts with the partner and partner attachment.*

Keywords: Criminal behavior, conviction, quality of relationship, attachment, conflict

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	4
1.1 Introductie.....	4
1.2 Onderzoeksvragen	6
1.3 Maatschappelijke relevantie	7
1.4 Wetenschappelijke relevantie	7
2. Theorie en eerdere onderzoeken.....	9
2.1 Relatiekwaliteit.....	9
2.2 Betrokkenheid.....	9
2.3 Conflicten	12
2.4 Bevindingen eerdere onderzoeken.....	15
2.5 Hypothese	16
3. Data en Methoden.....	17
3.1 Data.....	17
3.2 Representativiteit	18
3.3 Operationalisering	20
3.3.1 Crimineel gedrag	20
3.3.2 Relatiekwaliteit.....	20
3.3.3 Betrokkenheid.....	21
3.3.4 Conflict	21
3.3.5 Controlevariabelen	22
3.4 Methode.....	23
4. Resultaten	24
4.1 Beschrijvende statistieken	24
4.2 Verklaring van relatiekwaliteit	25
5. Conclusie & Discussie.....	29
6. Referenties.....	33

1. Inleiding

1.1 Introductie

Een veroordeling kan onbedoelde negatieve gevolgen met zich meebrengen (Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier, 2009; Moerings, 1977; Moerings & Ter Haar, 1990; Van Baaren & Van Son, 1983). Alle wetsovertredingen worden geregistreerd, dit heeft tot gevolg dat diegene er zijn hele leven mee geconfronteerd kan worden. Hierdoor kan de berechting voor een uit de hand gelopen ruzie of een van een zwerver gekochte fiets de toekomst van een bepaald, veroordeeld persoon behoorlijk beïnvloeden. Een veroordeling, het gevolg van een uitspraak van de rechter, wordt geregistreerd als strafblad. Deze registratie kan diegene belemmeren in de bewegingsmogelijkheden in zijn huidige leven en in de toekomst (Grevelink, 2009). Zo kan een veroordeling mogelijk gevolgen hebben voor onder andere iemands carrière en zijn persoonlijke relaties.

De invloed van relaties op de levensloop van mensen is groot. Een relatie kan door veel verschillende factoren worden verstoord. Eén van die factoren is het plegen van criminele activiteiten. Er is veel onderzoek gedaan naar de gevolgen van crimineel gedrag, vaak om dit gedrag te verklaren of te beschrijven (Laub & Sampson, 1993, 2003; Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier, 2009; Apel, Blokland, Nieuwbeerta & van Schellen, 2009; Blokland & Nieuwbeerta, 2005). Veel van deze studies richten zich op het straffen van deze personen,, waarbij vooral de vrijheidsbenemende straf onder de aandacht wordt gebracht. Het aantal studies echter dat zich richt op de gevolgen van het straffen van personen en de gevolgen daarvan op zijn verdere levensloop en – in het bijzonder – relaties is gering. De relaties en bindingen die de persoon die crimineel gedrag vertoont, heeft zijn aangewezen als erg belangrijk (Hirschi, 1969; Laub & Sampson, 1993; 2003). Relaties kunnen een positieve draai geven aan het leven van veroordeelden en kunnen zorgen voor een betere re-integratie na detentie (Laub & Sampson, 1993, Londen & Parker, 2009, Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier, 2009). Relaties kunnen er voor zorgen dat de kans op recidive kleiner is (Laub, Nagin & Sampson, 1998). Het belang van de relatie is door vele onderzoeken duidelijk gemaakt, maar het is veel minder duidelijk wat een veroordeling doet met de relatie. Zo is er weinig tot geen onderzoek gedaan naar de effecten van crimineel gedrag op de relatie. Daarnaast zijn de onderzoeken die verschenen zijn over dit onderwerp voornamelijk kwalitatief van aard. Vanwege het kwalitatief karakter en omdat deze onderzoeken

gedateerd zijn, zijn deze uitkomsten moeilijk generaliseerbaar (Moerings & Ter Haar, 1990; Moerings, 1977; Van Baaren & Van Son, 1984). Zo wordt uit genoemde reeds aangehaalde onderzoeken niet duidelijk of de relaties zwaar lijden onder een veroordeling of dat dit niet het geval is. In dit onderzoek wordt gekeken naar de gevolgen van een veroordeling voor crimineel gedrag op de kwaliteit van een liefdesrelatie. Waar in dit onderzoek overigens wordt gesproken over de *relatie*, wordt daarmee bedoeld de *liefdesrelatie*.

De term crimineel gedrag is erg breed en veelomvattend. Crimineel gedrag wordt ook wel anti-sociaal gedrag genoemd. Anti-sociaal gedrag kan worden afgebakend als gedrag dat gemarkeerd wordt door agressie en gedrag dat zich afzet tegen sociale normen. In de meeste situaties is dit gedrag in strijd met de wet, maar dit hoeft niet altijd het geval te zijn. Anti-sociaal gedrag kan variëren van relatief onschuldig tot extreem gevaarlijk gedrag (Thornberry & Krohn, 2005). Onder crimineel gedrag kunnen zeer veel verschillende vormen van overtredingen vallen, variërend van zowel vernieling als moord.

Het feit dat het moeilijk is grenzen te stellen aan wat er wel of niet onder crimineel gedrag wordt verstaan, bemoeilijkt het onderzoek naar crimineel gedrag. Zo ziet niet iedereen het aanbrengen van graffiti op openbare gebouwen als crimineel gedrag, terwijl dit formeel gezien wel crimineel gedrag is. Wanneer er wel duidelijkheid is over het criminele karakter van gedrag, zoals bij moord, is het lastig om vast te stellen of, en in welke mate, dit van invloed is op de persoon en zijn relaties. In dit onderzoek is daarom specifiek gekozen om te kijken naar de gevolgen van een veroordeling in plaats van naar algemeen crimineel gedrag.

In een studie van Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier (2009) wordt bekeken wat de onbedoelde gevolgen zijn van een vrijheidsstraf. Er wordt onder andere onderzocht wat voor invloed een gevangenisstraf heeft op het welzijn van de partner en op de sociaal economische positie van de (ex-) veroordeelde, kijkend naar wonen, werken en financiën. Ook wordt er gekeken naar wat voor een invloed de veroordeling heeft op de sociale contacten van een gedetineerde met zijn partner en zijn omgeving.

In dit onderzoek wordt onderzocht wat de eventuele negatieve effecten zijn van een veroordeling op de relatie van een veroordeelde. Er wordt onderzocht of de veroordeling voor crimineel gedrag van invloed is op de relatiekwaliteit.

1.2 Onderzoeksvragen

Er wordt veel onderzoek gedaan naar de invloed die een relatie heeft op het leven van een persoon. Dit is niet zonder reden; zo zou iemand met een relatie gelukkiger zijn dan een persoon zonder een relatie (Diener & Seligman, 2002). Liefdesrelaties voegen iets positiefs toe aan het leven wanneer men in de relatie volhardend is en de relatie tot tevredenheid leidt (Snijders Blok, 2009). Om tevredenheid te bereiken binnen een relatie zijn er verschillende factoren van belang gebleken waaronder liefde, vertrouwen, *commitment* (betrokkenheid) en interesses (Botwin, Buss & Shackelford, 1997; Kaslow & Robinson, 1996). De relaties, waar men het meest tevreden over is en waarin men het meest gelukkig is, bestaan uit partners die goed kunnen communiceren en goed zijn in het oplossen van conflicten en problemen (Snijders Blok, 2009).

De kwaliteit van de relatie kan worden onderzocht door te kijken naar het aantal conflicten binnen de relatie, de intensiteit van de conflicten en de mate van betrokkenheid binnen de relatie. Er zijn meerdere onderzoeken die kiezen om betrokkenheid en conflicten als indicatoren te gebruiken voor relatiekwaliteit (Snijders Blok, 2009; Rijken & Thomson, 2010). Aan de hand van deze twee aspecten, conflicten en betrokkenheid, hebben wij de volgende onderzoeksvraag opgesteld;

- *In hoeverre heeft een veroordeling voor crimineel gedrag invloed op de kwaliteit van de relatie met de partner?*

Naast deze hoofdvraag hebben wij twee deelvragen opgesteld. Deze volgen hieronder;

- *In hoeverre leidt een veroordeling voor crimineel gedrag tot (minder) betrokkenheid tussen de partners?*
- *In hoeverre leidt een veroordeling voor crimineel gedrag tot (meer) conflicten binnen een relatie?*

1.3 Maatschappelijke relevantie

Veroordelingen zijn er om de maatschappij veiliger te maken en te zorgen dat de criminaliteit daalt. Uit verscheidene onderzoeken (Moerings & Ter Haar, 1990; Moerings, 1977; Van Baaren & Van Son, 1984) blijkt dat het belangrijk is dat iemand, ondanks een veroordeling, genoeg contacten behoudt met de samenleving. Bindingen met de samenleving en het onderhouden van persoonlijke relaties kunnen een positieve draai geven aan het leven van veroordeelden en kunnen zorgen voor een betere re-integratie na detentie (Laub & Sampson, 1993, Londen & Parker, 2009, Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier, 2009). Deze relaties en bindingen kunnen er voor zorgen dat de kans op recidiveren kleiner is (Laub, Nagin & Sampson, 1998). Uit eerder onderzoek is ook gebleken dat gescheiden of vrijgezelle criminelen een grotere kans hebben om crimineel gedrag te blijven vertonen dan criminelen met een partner (Apel et al., 2009; Blokland & Nieuwbeerta, 2005; Laub & Sampson, 2003). Volgens Laub & Sampson (1993) zullen (ex-) criminelen die erg betrokken zijn met de samenleving ook minder snel recidiveren. Het is dan ook van belang het verband tussen crimineel gedrag, de kans op recidive en het onderhouden van een relatie te preciseren. Ook moet daarbij worden gekeken naar de gevolgen van de straffen op het individu, omdat deze een negatieve invloed kunnen hebben op de veroordeelden en zijn of haar omgeving (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009). Het doel van een veroordeling is om een crimineel te straffen voor de overtredingen die hij heeft begaan. Het is echter niet de bedoeling dat een straf leidt tot extra schade voor de crimineel en zijn omgeving. Een straf zou namelijk in principe niet moeten leiden tot onbedoelde negatieve gevolgen voor zowel de levenskansen van de crimineel als de levenskansen van zijn omgeving (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009).

1.4 Wetenschappelijke relevantie

In eerdere onderzoeken wordt geconcludeerd dat een veroordeling wel degelijk onbedoelde negatieve gevolgen met zich meebrengt (Apel et al., 2009; Moerings, 1977; Moerings & Ter Haar, 1990; Van Baaren & Van Son, 1983). Beide beweringen – of een veroordeling wel of niet tot extra schade leidt - zijn al meerdere keren onderzocht en bediscussieerd. Alleen hebben deze eerdere onderzoeken niet uitgewezen of een veroordeling wel of niet zal leiden tot extra schade voor de crimineel en zijn omgeving (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009; Londen & Parker, 2009) Het gaat hier om

de invloed van een veroordeling op een relatie. Dit onderzoek zou een wetenschappelijke bijdrage kunnen leveren aan dit vraagstuk over de extra schade die een veroordeling met zich meebrengt voor zowel de crimineel als zijn omgeving.

Nevenschikkend is een aantal van de onderzoeken dat gebruikt is in dit onderzoek gedateerd en daardoor minder representatief voor de huidige samenleving. Deze onderzoeken dateren van tientallen jaren geleden (Hirschi, 1969; Moerings, 1977; Moerings & Ter Haar, 1990; Laub & Sampson, 1993; Van Baaren & Van Son, 1984). De samenleving is juist in deze periode erg veranderd. Zo heeft er een verschuiving plaats gevonden in de vaste rolpatronen van mannen en vrouwen. Het is nu niet meer vanzelfsprekend dat de vrouw thuis blijft en de man werkt. Vrouwen hebben zich geëmancipeerd en zijn een andere rol gaan spelen in de samenleving. Ook zijn typische mannenberoepen en vrijetijdsbestedingen meer toegankelijk geworden voor vrouwen. Bovengenoemde onderzoeken richten zich vooral op de man als veroordeelde, terwijl in de huidige samenleving vrouwen ook steeds meer actief zijn geworden in het criminele circuit. Dientengevolge zijn veroordelingen van vrouwen steeds algemener geworden. Daarom wordt er in deze studie ook over het algemeen gesproken over partner (Adler, 1975).

Veel van de eerder gedane onderzoeken zijn kwalitatief van aard (Hirschi, 1969; Moerings, 1977; Moerings & Ter Haar, 1990; Laub & Sampson, 1993). Er is een tekort aan kwantitatief onderzoek. Wanneer er meer kwantitatief onderzoek zou zijn, zouden de onderzoeken beter te generaliseren zijn dan op dit moment het geval is. Daarnaast zou dit ruimte kunnen bieden voor theorievorming. De theorieën die eerdere onderzoekers hebben aangedragen zijn erg divers en zijn ruim interpreteerbaar. Het feit dat er een tekort aan theoretische basis over de invloeden van crimineel gedrag op relaties bestaat, is des te meer reden om meer onderzoek te doen naar dit wetenschapsveld.

Dit onderzoek zal in de eerste plaats een overzicht geven van de huidige studies die zijn gedaan op het gebied van criminelen en de kwaliteit van hun relatie. Aansluitend zal nieuw onderzoek plaatsvinden met betrekking tot dit verband.

2. Theorie en eerdere onderzoeken

2.1 Relatiekwaliteit

Als één van de partners crimineel gedrag vertoont, is dit een afwijkende vorm van leven in vergelijking met zijn partner die geen crimineel gedrag vertoont. Partners brengen namelijk veel tijd met elkaar door. Echter wanneer dit moeite kost omdat ze niet samen tot dezelfde beslissingen komen en men zich niet automatisch, al te gemakkelijk kan inleven in de beweegredenen van de partner, zal men steeds verder van de partner af komen te staan (Snijders Blok, 2009). De beweegredenen van een crimineel worden vaak niet begrepen door andere niet-criminelen (Laub & Sampson, 2003). De ‘commitment’, ook wel betrokkenheid binnen de relatie tussen de partners zal afnemen. Betrokkenheid hangt nauw samen met tevredenheid en kwaliteit. Weinig betrokkenheid leidt tot een lage tevredenheid en een lage beoordeling van de kwaliteit van de relatie (Snijders Blok, 2009). In het onderzoek van Kaslow en Robinson (1996) wordt ook duidelijk dat wanneer partners goed communiceren, elkaar begrijpen, affectie tonen en betrokken zijn naar elkaar, zal leiden tot een hogere relatiekwaliteit.

Eerder werd al genoemd dat het aantal conflicten binnen de relatie en de betrokkenheid binnen de relatie goede indicatoren zijn om relatiekwaliteit in kaart te brengen (Rijken & Thomson, 2010; Snijders Blok, 2009). Het criminele gedrag zou kunnen leiden tot meer betrokkenheid in de relatie, maar ook tot minder betrokkenheid. De richting van het verband tussen crimineel gedrag en relatiekwaliteit wordt in deze studie onderzocht. Ook wordt bekeken of dit verband verklaard wordt door twee indicatoren van relatiekwaliteit, namelijk betrokkenheid bij de partner en conflicten met de partner.

2.2 Betrokkenheid

Volgens Hirschi's (1969) sociale controletheorie remmen sterke sociale bindingen de neiging tot crimineel gedrag af. Mensen willen namelijk niet het risico lopen om hun sociale bindingen te verliezen door crimineel gedrag te plegen. Met sociale bindingen bedoelt Hirschi (1969) zowel maatschappelijke instanties, zoals school, verenigingen en werk als persoonlijke relaties met familie, vrienden en partner. Als iemand een sterke band heeft met bijvoorbeeld school, werk of familie is de neiging tot crimineel gedrag minder sterk (Laub & Sampson, 1993; 2003). Omdat de sociale bindingen tussen

partners ook van invloed kan zijn op crimineel gedrag, is de sociale controletheorie voor ons onderzoek van belang.

Volgens Hirschi (1969) zijn er vier elementen van groot belang voor het verklaren van crimineel gedrag, namelijk; ‘attachment’, ‘commitment’, ‘involvement’ en ‘belief’. Deze vier elementen zullen er voor zorgen dat iemand niet in de verleiding komt om delicten te plegen. Bij ‘attachment’ gaat het om de affectieve band die iemand heeft met zijn familie, vrienden of partner. Het gaat om gehechtheid en betrokkenheid tussen jou en bijvoorbeeld je partner. Als iemand een hechte band heeft met een ander, zal hij minder snel geneigd zijn crimineel gedrag te vertonen (Laub & Sampson, 1993; 2003). Ditzelfde geldt voor de andere drie elementen. Bij ‘commitment’ gaat het om bepaalde verplichtingen die je hebt naar activiteiten zoals studie of werk. Als iemand bijvoorbeeld betrokken is bij zijn of haar studie, voelt diegene zich verplicht om actief deel te nemen aan deze studie. Als je crimineel gedrag vertoont is de kans groot dat je deze activiteiten kwijtraakt terwijl deze activiteiten veel moeite hebben gekost. Mensen met deze vorm van verplichtingen (‘commitment’) zullen dus minder snel overstappen op crimineel gedrag. De term ‘commitment’ die Hirschi (1969) gebruikt gaat over de relatie van personen met maatschappelijke instituties, terwijl de eerder genoemde ‘commitment’ gaat over persoonlijke relaties (Snijders Blok, 2009). Bij ‘involvement’ gaat het om de inzet die mensen daadwerkelijk vertonen bij activiteiten zoals een vereniging of een bedrijf. Als iemand een grote inzet heeft binnen een vereniging zal deze ook minder tijd hebben om crimineel gedrag te plegen. Als laatste gaat het om het geloof (‘belief’) in bepaalde regels in de samenleving die crimineel gedrag afkeuren. Als jij gelooft in deze regels zal je ook minder geneigd zijn om crimineel gedrag te vertonen. Ook Laub & Sampson (1993; 2003) laten in hun langdurige onderzoek zien dat bepaalde sociale bindingen van invloed zijn op het wel of niet vertonen van crimineel gedrag. Bij ‘attachment’ gaat het om de persoonlijke bindingen met onder andere de partner. Bij de andere drie elementen (‘commitment’, ‘involvement’ en ‘belief’) van Hirschi (1969) gaat het om bindingen met instanties of onderdelen van de samenleving. Omdat het in dit onderzoek alleen gaat om de persoonlijke binding met de partner worden de andere drie elementen van Hirschi (1969) in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. De focus van dit onderzoek is gericht op de ‘attachment’, de betrokkenheid tussen de respondent en zijn of haar partner.

Tot nu toe is verklaard door middel van de sociale controle theorie welke elementen, en dus welke sociale bindingen, van invloed kunnen zijn op het al dan niet

vertonen van crimineel gedrag. Deze sociale bindingen met onder andere de partner kunnen de kans op crimineel gedrag verkleinen (Hirschi, 1969; Laub & Sampson, 1993; 2003).

Volgens Thornberry (1987) en Thornberry, Lizotte, Krohn, Farnworth en Jang (1991) is het mogelijk om de sociale controletheorie om te draaien. Dit betekent dat crimineel gedrag ook van invloed zou zijn op sociale bindingen en dus ook op de vier elementen van Hirschi (1969). Thornberry (1987) en Thornberry et al. (1991) bekritisieren de klassieke sociale controletheorie van Hirschi (1969) en combineert in zijn 'interactional theory of delinquency' de elementen van de sociale controle- en de leertheorieën. Crimineel gedrag kan zowel verklaard worden door zwakke sociale bindingen met de samenleving als door een sociale omgeving die bepaald afwijkend gedrag aanleert en versterkt. Er ontstaat door deze combinatie een dynamische verklaring voor crimineel gedrag. Thornberry (1987), Thornberry et al. (1991) en Thornberry en Krohn (2005) beweren dat het causale verband tussen sociale bindingen en crimineel gedrag niet één richting op is, maar dat crimineel gedrag en sociale bindingen elkaar beïnvloeden. Het effect wordt dus 'bi-directioneel', ook wel wederkerig genoemd. Delinquentie moet dus gezien worden als onderdeel van een groot causaal netwerk dat beïnvloedt wordt door verschillende sociale factoren. Omgekeerd beïnvloedt delinquentie de ontwikkeling van deze sociale factoren zelf ook weer over de tijd. Dit is de kern van de 'interactional theory of delinquency'. Volgens deze 'interactional theory' moet het effect ook andersom te zien zijn, dus dat crimineel gedrag de vier elementen van de sociale bindingen, en in het geval van dit onderzoek gehechtheid of betrokkenheid ('attachment'), beïnvloedt.

Als betrokkenheid bij de partner van invloed is op het criminele gedrag van de respondent (Hirschi, 1969; Laub & Sampson, 1993; 2003) dan zou volgens Thornberry (1987), Thornberry et al. (1994) en Thornberry en Krohn (2005) het criminele gedrag van de respondent ook van invloed moeten zijn op de betrokkenheid bij de partner. Crimineel gedrag zou ervoor kunnen zorgen dat de betrokkenheid tussen onder andere partners minder wordt. In dit onderzoek wordt onderzocht, of een persoon die crimineel gedrag vertoont ook daadwerkelijk, de persoonlijke binding (betrokkenheid) met zijn partner verstoort. Een dergelijke verstoring, mede door een afname aan betrokkenheid, zou kunnen leiden tot relatieproblemen.

2.3 Conflicten

Eén van de meest geciteerde zinnen uit sociologische criminologie is afkomstig van Becker (1963) en luidt: “Deviance is not a quality of the act the person commits, but rather a consequence of the application by others of rules and sanctions to an “offender”. The deviant is one to whom that label has successfully been applied; deviant behavior that people so label”. In dit citaat wordt duidelijk dat de labeling theorie inhoudt dat een persoon die afwijkend gedrag vertoont een label op krijgt geplakt. Personen passen hun gedrag vaak aan naar het label dat anderen hen hebben gegeven. In de praktijk blijkt dat niet alleen de crimineel wordt gelabeld door zijn omgeving, maar dat ook de partner een stempel krijgt opgedrukt (Van Baaren & van Son, 1984).

Het ‘labellen’ van een persoon wordt ook wel stigmatiseren genoemd; hier gaat het om de inhoud van het label, een kenmerk aan de persoon toeschrijven dat als degraderend kan worden ervaren. Een stigma kan volgens Goffman (1963) het volgende zijn: “de tekortkoming van individuele aard, negatieve persoonskenmerken waartoe meestal geconcludeerd wordt op basis van "feiten", zoals geestesgestoordheid, gevangenisstraf, alcoholisme, homofilie, werkeloosheid enzovoort”. Een stigma is vaak iets dat een persoon lange tijd blijft achtervolgen. Zo zal iemand wanneer hij zijn proeftijd erop heeft zitten of zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten, niet gelijk eerherstel krijgen (Van Baaren & Van Son, 1984). Een stigma kan ervoor zorgen dat het contact in de sociale omgeving van de gestigmatiseerde wordt beperkt. Dit kan betekenen dat sociale contacten van de gestigmatiseerde diegene mijden, verwijten maken of de situatie van de (ex-) crimineel erbij halen, ook wanneer dit er niets of weinig mee te maken heeft. Dit is vooral vervelend voor de partner: hij of zij immers heeft niets met het criminele gedrag te maken maar wordt wel gestigmatiseerd. Het is niet van belang hoe het mijden van iemand of een opmerking stigmatiserend bedoeld is, maar hoe de persoon, die gestigmatiseerd wordt, het opvat. Een veroordeelde met een stigma zal eerder geneigd zijn de opmerking of het mijden negatief te interpreteren. Deze zal het als afkeurend beschouwen, waardoor hij zich afgewezen voelt, in plaats van het te kunnen relativiseren (Moerings, 1977). De relatie zal veranderen door de kijk van derden. Doordat een persoon negatief wordt gelabeld zullen er binnen de relatie niet alleen meer conflicten kunnen ontstaan, maar ook kan deze stigmatisering leiden tot minder betrokkenheid. De partners voelen zich minder op hun gemak bij derden en hier zal de relatie onder kunnen lijden.

Over het label 'crimineel' bestaan veel vooroordelen, zoals onbetrouwbaarheid, gewelddadig, zijn of haar kansen op de arbeidsmarkt, of hij of zij het gezin kan onderhouden en of de persoon te vertrouwen is (Apel et al., 2009). De vooroordelen zullen werkelijkheid worden en de relatie zal zwakker worden. De kwaliteit van de relatie zal achteruit gaan en conflicten zullen toenemen. Naast dat de criminele partner negatieve gevolgen ondervindt van het toegeschreven label, heeft ook de niet-criminele partner last van het label van de criminele partner. De niet-criminele partner krijgt vaak indirect of direct ook een label toegekend van derden (Van Baaren & Van Son, 1983).

Relaties tussen personen zijn op veel vlakken belangrijk wanneer we naar crimineel gedrag kijken. Wanneer er een goede band bestaat tussen de partners kan volgens Farrington en West (1995) het huwelijk zorgen voor een ontmoediging om te wet te overtreden. De partner geeft een richting aan hun leven en geeft de partner, die crimineel gedrag vertoont, het gevoel ergens bij te horen (Graham & Bowling, 1995). Het belang van de partner is groot, maar voornamelijk wanneer de relatie goed is. Door het vertonen van crimineel gedrag is het echter mogelijk dat de relatie onder druk komt te staan. De partner die probeert zijn criminele partner weer op het rechte pad te krijgen zal hier niet snel in slagen. Wanneer de partner merkt dat zijn criminele partner niet van plan is om te stoppen met zijn criminele activiteiten, zou dit mogelijk kunnen leiden tot een toename aan conflicten binnen de relatie.

De sociale controle theorie van Hirschi (1969) veronderstelt dat wanneer de band tussen de persoon en de samenleving, zijn familie, vrienden of partner sterk is, het criminele gedrag van deze persoon zal afnemen. De labeling theorie sluit hier niet volledig op aan. Deze theorie veronderstelt namelijk dat het criminele gedrag alleen in eerste instantie zal afnemen, maar daarna weer zal toenemen. Volgens de labeling theorie blijft het label altijd aan de veroordeelde plakken. Hij zal nooit van het label afkomen, hierdoor zal de gelabelde naar verloop van tijd zich gaan gedragen naar het label dat deze heeft gekregen (Downs, Robertson & Harrison, 1997).

Wanneer een criminele partner een label opgelegd krijgt, heeft dit ook grote gevolgen voor de partner en zijn of haar financiële afhankelijkheid (Van Baaren & van Son, 1984). Wanneer de financiën niet goed geregeld zijn in een relatie kan dit leiden tot meer conflicten tussen de partners. Financiële tegenslag zal vaak de oorzaak zijn van conflicten. Vele conflicten zullen gaan over de vaak benauwde, financiële situatie binnen het gezin (Van Baaren & van Son, 1984). Omdat de situatie financieel instabiel is, zal de partner eerder willen scheiden om op zoek te gaan naar een nieuwe partner die

wel financiële steun kan geven. Dit gebeurt voornamelijk wanneer er ook kinderen in het spel zijn die onderhouden moeten worden (London & Parker, 2009).

De veroordeling van een partner kan naast financiële tegenslag ook grote invloeden hebben op het welzijn van zijn of haar metgezel. Zo zal deze door alle tegenslagen zich nerveuzer voelen; onzeker zijn over de toekomst; zich eenzaam voelen; er kan een toename van psychische en fysieke klachten optreden; zich sociaal geïsoleerd voelen en problemen ervaren met financiën en de opvoeding van kinderen (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009; Moerings 1977; Van Baaren & van Son, 1984). Al deze spanningen en problemen zorgen voor een grotere druk op de relatie, hierdoor wordt de relatie instabieler.

Sterke bindingen, zoals een huwelijk of een samenwoonrelatie, tussen partners hoeven niet altijd te leiden tot een afname in crimineel gedrag (Van Schellen, Apel & Nieuwbeerta, 2009; 2010). Wanneer de partners namelijk beide crimineel zijn, met allebei dezelfde criminele normen en waarden, gaan ze door met het criminele gedrag ondanks dat er sprake is van een sterke sociale band. Wanneer we naar de selectie van een partner kijken kan men er vanuit gaan dat men een partner op gelijkentis uitkiest. Vaak zijn mensen op zoek naar iemand met dezelfde ideeën en wederzijds begrip. Als beide partners crimineel zijn, zullen ze juist een sterke band hebben door dezelfde normen en waarden en wederzijds begrip (Kalmijn, 1998). Doordat de partners het over veel dingen met elkaar eens zijn zullen de voorgenoemde kenmerken, onder andere het isolement en labeling, minder van invloed zijn op de stabiliteit van de relatie. Doordat de kenmerken minder aanwezig zijn, zullen hierover minder conflicten binnen de relatie zijn. Doordat de partners dezelfde normen en waarden hebben, zullen hierover minder conflicten zijn binnen de relatie.

Partners kunnen elkaar het crimineel gedrag aanleren. Wanneer één van beide wordt veroordeeld, zal de ander de gedetineerde ondersteunen en helpen om diegene zo snel mogelijk weer vrij te krijgen. De partner ziet niet dat de andere partner een fout heeft begaan, wanneer deze wordt veroordeeld, omdat zij dezelfde normen en waarden hebben (Sutherland, 1947). Het kan zelfs zo zijn dat de partner die vrij rondloopt, doorgaat binnen het criminele circuit. Een voorbeeld hiervan zijn partners van drugshandelaren. Zij hebben als partner, vaak wat meer achter de schermen, ook een belangrijke functie in het faciliteren van drugsdeals (Anderson, 2005). Als beide partners crimineel zijn of als de partner wordt ondersteund in zijn of haar criminele

gedrag, zal in zo een relatie het criminele gedrag ook geen of een minder negatieve invloed hebben op de kwaliteit van de relatie (Van San, 2009).

2.4 Bevindingen eerdere onderzoeken

Uit eerdere onderzoeken zijn er verschillende bevindingen gedaan over de gevolgen van crimineel gedrag op liefdesrelaties. Uit de studie van Dirkzwager, Nieuwbeerta en Fiselier (2009) kwam naar voren dat straffen vaak extra schade toebrengen aan de persoon. Deze extra schade is vaak onbedoeld, maar heeft vaak grote gevolgen voor het leven van de crimineel. Extra schade kan namelijk leiden tot het afnemen van zelfstandigheid en een toename van het aantal psychische problemen (Franke, 1990). In meer extreme gevallen kan een (vrijheidsbenemende) straf leiden tot schade aan de relatie, meer conflicten, minder betrokkenheid en uiteindelijk zelfs tot het verbreken van deze relatie (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009). Het criminele gedrag zorgt voor instabiliteit in de relatie en kan de relatiekwaliteit doen laten afnemen. Dit kan uiteindelijk leiden tot het verbreken van de relatie of echtscheiding.

Uit onderzoek van Laub & Sampson (2003) blijkt dat de meeste veelplegers en personen die zich hun leven lang in het criminele circuit hebben bewogen, vaak zijn gescheiden of nooit getrouwd. In een grootschalig onderzoek in Nederland door Jongema en Steenhuis (1975) komt naar voren dat één derde van de onderzochten van mening was dat de relatie door de vrijheidsstraf is verslechterd. Gevangenisstraf verhoogt de kans op een echtscheiding met twintig procent (Apel et al., 2009; Moerings, 1977). De straf is vaak niet de enige reden, het is vaak de spreekwoordelijke druppel die de emmer doet overlopen. Er bestonden vaak al voor die tijd grote spanningen, maar door de straf is het makkelijker om te breken. Wanneer we naar deze resultaten kijken kunnen we concluderen dat straffen grote gevolgen hebben voor het behoud van een relatie. Scheiden is een vergaand gevolg van slechte relatiekwaliteit in een relatie waarbij een partner is veroordeeld (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009).

Vanuit de sociale controletheorie kan ook worden geconcludeerd dat betrokkenheid of gehechtheid met familie, vrienden en partner leidt tot minder crimineel gedrag (Hirschi, 1969; Laub & Sampson, 1993; 2003).

Tot slot blijkt uit een onderzoek van Thornberry en Krohn (2005) dat kenmerken van anti-sociaal of crimineel gedrag van invloed zijn op de kwaliteit van relaties met significante anderen. Voor sommige tieners, kan crimineel gedrag nadelige gevolgen hebben. Crimineel gedrag kan namelijk het behoud van een hechte relatie op het spel

zetten. Zo zou een veroordeling dus mogelijk kunnen leiden tot minder betrokkenheid bij de partner en mogelijk ook tot een slechtere relatiekwaliteit.

2.5 Hypothese

Uit alle verschillende indicatoren (een veroordeling, betrokkenheid en conflicten) die van invloed kunnen zijn op de relatiekwaliteit kan een hypothese worden gevormd, namelijk; *(1) Relaties waarin een partner veroordeeld is voor crimineel gedrag hebben een lagere kwaliteit dan relaties waarbij dit criminele gedrag niet is vertoond.*

Volgens Thornberry (1987), Thornberry et al. (1991) en Thornberry en Krohn (2005) kan het criminele gedrag van iemand wel degelijk van invloed zijn op de betrokkenheid tussen de beide partners. Crimineel gedrag is volgens zijn ‘interactional theory’ namelijk ‘bi-directioneel’; crimineel gedrag wordt beïnvloed door sociale bindingen maar beïnvloed echter ook weer deze sociale bindingen. Bovendien is betrokkenheid een goede indicator om de kwaliteit van de relatie weer te geven (Rijken & Thomson, 2010; Sniijders Blok, 2009). Naar aanleiding hiervan is de tweede hypothese opgesteld, namelijk; *(2) Veroordelingen wegens crimineel gedrag leiden tot minder relatiekwaliteit, dit wordt gedeeltelijk verklaard door een afname van de betrokkenheid bij de partner.*

Het label heeft naast de eerder genoemde consequenties, zoals het moeilijk aan een baan komen en de moeilijkheden bij het vinden van een woonruimte, ook gevolgen voor de relatie tussen de crimineel en zijn of haar partner. Door het label en - meer in het bijzonder - de consequenties van dit label, zullen er frequenter conflicten optreden binnen de relatie. De kwaliteit van de relatie wordt beïnvloed wanneer er meer conflicten binnen een relatie plaats vinden (Rijken & Thomson, 2010). Naar aanleiding van het voorgaande luidt de hypothese die voortvloeit uit deze theorie; *(3) Veroordelingen wegens crimineel gedrag leiden tot minder relatiekwaliteit, dit wordt gedeeltelijk verklaard door toename van conflicten met de partner.*

3. Data en Methoden

3.1 Data

Om de verschillende onderzoeksvragen te beantwoorden wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van een bestaande dataset, namelijk de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS). Dit is een grootschalig onderzoek naar de aard en de sterkte van familiebanden in Nederland. Het onderzoek is een samenwerkingsverband tussen het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) en de universiteiten in Utrecht, Rotterdam, Tilburg en Amsterdam. De dataset bestaat uit twee waves, de eerste wave is van de periode september 2002 tot en met januari 2004. De tweede wave is van de periode september 2006 tot en met juni 2007. In ons eigen onderzoek maken wij gebruik van de dataset van wave 1. Dit omdat de onderzoeksgroep van wave 1 (8161 personen) groter is dan die van wave 2 (bijna 7000 personen). De mannen en vrouwen die geïnterviewd zijn hebben een leeftijd variërend van 18 tot 79. Deze respondenten zijn geselecteerd uit een willekeurige adressensteekproef van privé huishoudens in Nederland. De data is verzameld door middel van een combinatie tussen zelf in te vullen vragenlijsten en computer ondersteunende persoonlijke interviews (Dykstra, Kalmijn, Knijn, Komter, Liefbroer & Mulder, 2005).

In dit onderzoek worden alle respondenten geselecteerd die een relatie, en dus een partner hebben. Er wordt in dit onderzoek geen onderscheid gemaakt tussen de huwelijkse staat, een samenwoonrelatie en liefdesrelatie zonder huwelijk of samenwonen.. In tabel 1 staat beschreven hoeveel personen in de dataset een partner hebben. Van de in totaal 8161 respondenten hebben 5854 een relatie en 2305 geen relatie. Dit betekent dat 71,7% van de respondenten een partner heeft. Er is een totaal aantal missing van 2.

Tabel 1. Aanwezigheid partner.

	Ja	Nee	Totaal	Missing	Totaal
Partner	5854	2305	8159	2	8161

In dit onderzoek bestaat de sample uit personen in een leeftijd van 25 t/m 75 jaar, met maximaal 8 kinderen en niet meer dan 11 broers of zussen. Personen die voor hun huidige relatie weduwe of weduwnaar zijn geworden, zijn tevens uit het onderzoek gehaald. De reden voor deze selectie is dat we zo hebben geprobeerd om de groep niet-criminelen kleiner te maken. Dit omdat de groep criminelen een erg kleine groep is. De missings values op alle gebruikte variabelen zijn niet meegenomen in dit onderzoek. De totale N van dit onderzoek komt na deze selectie en de missing values uit op 4548 respondenten.

3.2 Representativiteit

In tabel 2 zijn de cijfers uit de dataset naast die van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gelegd. De gegevens uit tabel 2 laat de representativiteit zien van de gebruikte NKPS data. In deze tabel wordt duidelijk of de gebruikte cijfers uit de dataset overeenkomen met de werkelijke situatie.

In de Nederlandse bevolking waren er in 2003 16.192.572 mensen, hiervan waren er 184.020 verdacht. Volgens het CBS (2011) is naar schatting meer dan 90% van deze verdachten veroordeeld. Dit zou betekenen dat er 165.618 veroordeelden waren in 2003. Dit is 1,02% van de gehele Nederlandse bevolking. In deze studie zijn 2,06% van alle geselecteerde respondenten veroordeeld. Deze vergelijking geeft weer dat ondanks de kleine onderzoeksgroep in deze studie de veroordeelden niet ondervertegenwoordigd zijn in vergelijking met de werkelijkheid.

Het percentage sekse in de NKPS dataset, die in dit onderzoek gebruikt is, verschilt van het percentage van de werkelijkheid. In de NKPS dataset zijn de mannen oververtegenwoordigd. Echter zijn bij beide aantallen de vrouwen in de minderheid en zijn de verschillen niet zo groot dat de dataset een vertekend beeld van de werkelijke situatie geeft wat betreft de verdeeldheid van sekse.

Ook bij de leeftijdscategorieën zien we dat de percentages van de dataset en de werkelijkheid van elkaar verschillen. De verdeeldheid tussen de categorieën is echter wel hetzelfde verdeeld. Zo is de tweede categorie, 36 tot 45 jaar zowel in de dataset als in de Nederlandse bevolking beide het grootste (29,4% en 25,4 %). De laatste categorie, die de leeftijd van 66 tot 75 weergeeft, is in beide situaties ook de kleinste categorie. Op basis van tabel 2 kan gesteld worden dat de dataset en de werkelijkheid op de meeste punten overeenkomen. De percentages liggen dicht bij elkaar in de buurt. Doordat beide

goed overeenkomen kan de gebruikte data als representatief worden beschouwd. Wanneer de data representatief is, ontstaat de mogelijkheid om uitspraken in dit onderzoek te doen die gegeneraliseerd kunnen worden.

Tabel 2. Representativiteit van de dataset

	Aantal in de dataset	Percentage van het totaal	Aantal op basis cijfers CBS	Percentage van het totaal
Representativiteit				
Crimineel				
Nee	4404	97,9	16.026.954	99,0
Ja	91	2,1	165.618	1,0
Totaal	4495	100	16.192.572	100
Sekse				
Vrouw	2567	43,6	8.015.471	49,5
Man	1981	56,4	8.177.101	50,5
Totaal	4548	100	16.192.572	100
Leeftijd in categorieën				
25-35	1177	25,9	2.329.399	22,7
36-45	1336	29,4	2.600.622	25,4
46-55	1064	23,4	2.292.080	22,3
56-65	691	15,2	1.811.188	17,7
66-75	280	6,2	1.221.721	11,9
Totaal	4548	100	10.255.010	100

3.3 Operationalisering

3.3.1 Crimineel gedrag

Het criminele gedrag (van de partner) wordt bekeken door naar de variabele te kijken waar wordt gevraagd naar een veroordeling door de strafrechter. Het gaat er hierbij om dat de respondent zelf is veroordeeld door een strafrechter. Wanneer we naar tabel 3 kijken zien we de hoeveelheid respondenten die veroordeeld zijn in de gehele dataset. Hierin is te zien dat 96,8% aangeeft *nooit* te zijn veroordeeld, dit zijn 4404 respondenten. Wanneer we kijken naar de groep respondenten die aangeeft *ooit* veroordeeld te zijn, zien dat die groep bestaat uit 91 respondenten, wat gelijk staat aan 2,0%. Deze vraag is beantwoord door 4548 respondenten die niet veroordeeld zijn geweest en bevat 53 missings.

Tabel 3. Aantal veroordeelden en niet-veroordeelden

	Ja	Nee	Totaal	Missing	Totaal
Veroordeeld	91	4404	4495	53	4548

3.3.2 Relatiekwaliteit

Wanneer er wordt gekeken naar de relatiekwaliteit kijken we ten eerste naar de betrokkenheid van de partner en naar conflicten tussen de partners, en uiteindelijk naar de algemene relatiekwaliteit. Deze algemene relatiekwaliteit is gemeten aan de hand van overeenstemming met de volgende 4 stellingen: “We hebben een goede relatie”, “De relatie met mijn partner maakt mij gelukkig”, “Onze relatie is sterk”, en “De relatie met mijn partner is erg stabiel”. Deze 4 stellingen zijn samengevoegd tot een variabele genaamd ‘relatiekwaliteit’. De Cronbach’s α van deze 4 samengevoegde vragen is 0.94. De antwoordmogelijkheden van deze stellingen zijn verdeeld over een 5-punten schaal variërend van erg mee oneens tot erg mee eens. De samengevoegde vragen zijn gedeeld door 4 om zo een minimum en maximum van 1 tot 5 te maken in plaats van een range van 1 tot 20. Het minimum dat een respondent kon antwoorden is 1, in dit geval was de respondent het erg oneens met de stelling. Het hoogste antwoord dat de respondent kon geven was 5, hierbij waren de respondenten het erg eens met de stelling. Wanneer dit het geval is werd de relatiekwaliteit als erg hoog aangemerkt. Het gemiddelde van de

antwoorden op deze stellingen ligt op 1.53, met een standaardafwijking van 0.69. In tabel 4 staan deze gegevens vermeld.

3.3.3 Betrokkenheid

Bij deze variabele werd de respondenten gevraagd in hoeverre de partner betrokken was bij verschillende 5 punten: “beslissingen over werk of educatie”, “bezorgdheid of gezondheidsproblemen”, “vrije tijd activiteiten en sociale contacten”, “allerlei soorten praktische dingen die je doet”, en “persoonlijke zaken waar men mee bezig is”. Ook deze vijf stellingen zijn samengevoegd tot een variabele genaamd ‘betrokkenheid’. Bij betrokkenheid is de Cronbach’s α van de 5 samengevoegde vragen 0.861. De antwoorden zijn verdeeld over een 4-punt schaal die begint met 1 = geen betrokkenheid, 2 = een beetje betrokken, 3 = redelijk betrokken en 4 = erg betrokken. De samengevoegde vragen zijn, gedeeld door 5 om zo een minimum en maximum van 1 tot 4 te maken in plaats van een range van 1 tot 20. Tabel 4 geeft weer dat het gemiddelde 3.36 is en er sprake is van een standaard deviatie van 0.54 bij de variabele betrokkenheid.

3.3.4 Conflict

Mogelijke conflicten tussen de partners wordt gemeten door de respondenten te vragen hoe vaak de volgende situaties zich hebben voorgedaan in de afgelopen 12 maanden: “Verhitte discussies tussen jou en je partner”, “De partner ondermijnen en beschuldigen”, “Je wilde een tijd niet met de ander praten”, en “Discussie liep uit de hand”. Deze stellingen zijn samengevoegd tot de variabele conflict. De Cronbach’s α is 0.70, deze geeft een beeld van de samengevoegde vragen over conflict. De antwoorden zijn verdeeld over een 3-punten schaal. De opties zijn 1 = helemaal niet, 2 = af en toe en 3 = meerdere malen. De samengevoegde vragen zijn, gedeeld door 4 om zo een minimum en maximum van 1 tot 3 te maken. In tabel 4 is te zien dat de variabele conflict een gemiddelde van 1.40 heeft, met een standaarddeviatie van 0.37.

Tabel 4. Verdeling variabelen.

	N	Mean	SD
Relatiekwaliteit	4548	4.47	0.69
Betrokkenheid	4548	3.36	0.54
Conflict	4548	1.40	0.37

3.3.5 Controlevariabelen

In dit onderzoek is eveneens gebruik gemaakt van controlevariabelen, namelijk sekse, leeftijd en het wel of niet hebben van kinderen.

De eerste controlevariabele die wordt gebruikt is ‘seks’. Van de geselecteerde niet-veroordeelden is 42,7 % man en 57,3 % vrouw. Er zijn dus meer niet-veroordeelde vrouwen in de dataset aanwezig. Als er dan wordt gekeken binnen de groep veroordeelden blijkt dat er 74 man (81,3%) zijn en 17 vrouw (18,7%). Er zijn in de NKPS dataset meer mannen die veroordeeld zijn dan vrouwen. Dit blijkt ook uit het literatuuronderzoek van Dirkzwager et al (2009).

De volgende controlevariabele is ‘leeftijd’. De leeftijd in de geselecteerde dataset loopt van 25 t/m 75 jaar. We hebben de variabele ‘leeftijd’ in vijf categorieën verdeeld; 25 t/m 35 jaar, 36 t/m 45 jaar, 46 t/m 55 jaar, 56 t/m 65 en van 66 t/m 75 jaar. In de groep niet-veroordeelden zijn de eerste twee categorieën het grootst, de eerste categorie is 25,9% en de tweede categorie 29,4%. De laatste categorie is het kleinst met 6,1%. Als vervolgens wordt gekeken naar de veroordeelden blijkt dat ook bij deze groep de eerste twee categorieën het grootst zijn; namelijk 34,1% voor de eerste categorie en 31,9% voor de tweede categorie. Ook de vijfde categorie is het laagst met 6,6%.

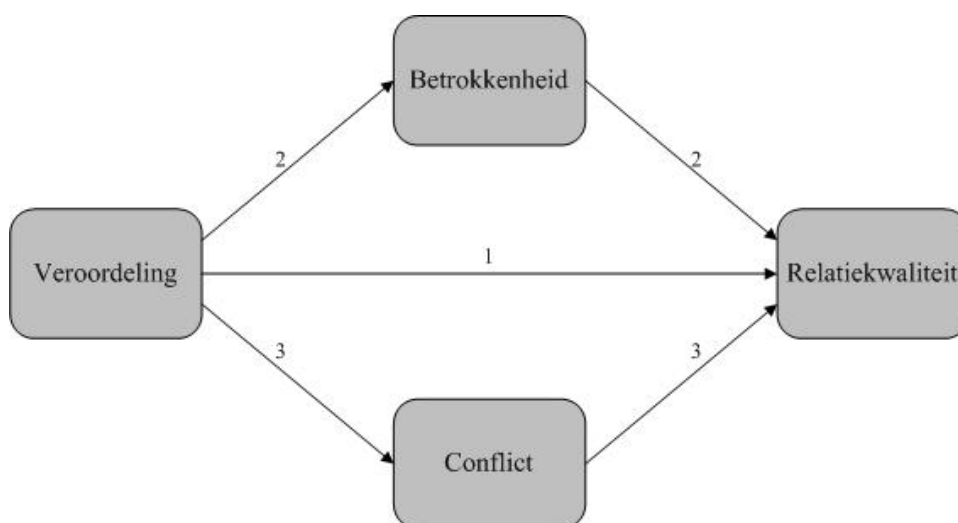
Nog een controlevariabele die wordt gebruikt in dit onderzoek is het wel of niet hebben van kinderen. In de groep niet-veroordeelden heeft 78,5% van de respondenten kinderen. Als er dan wordt gekeken naar de groep veroordeelden blijkt dat 75,8% van deze mensen kinderen heeft.

3.4 Methode

Als eerste zal worden onderzocht of de groep niet-veroordeelden significant afwijkt van de groep veroordeelden door middel van een t-toets. Om dit te onderzoeken worden de gemiddelden van deze groepen vergeleken aan de hand van drie variabelen; betrokkenheid, conflict en relatiekwaliteit.

Vervolgens zullen er door middel van lineaire regressies vier verschillende modellen worden gemaakt. In alle vier de modellen is er sprake van dezelfde afhankelijke variabele, namelijk de variabele relatiekwaliteit. In het eerste model is de onafhankelijke variabele een veroordeling. In dit model wordt dus bekeken of een veroordeling van invloed is op de relatiekwaliteit van de respondent. Dit eerste model staat ook aangegeven in figuur 1 bij pijl nummer 1. In het tweede model wordt er nog een onafhankelijke variabele toegevoegd, namelijk betrokkenheid. In dit model wordt bekeken of betrokkenheid een mogelijke oorzaak is voor het verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit. In figuur 1 is dit tweede model ook aangegeven met pijl nummer 2. In het derde model wordt er nog een onafhankelijke variabele toegevoegd, namelijk de variabele conflict. Door de variabele conflict toe te voegen wordt bekeken of niet alleen betrokkenheid maar mogelijk ook conflict een oorzaak is voor het verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit. Ook dit derde model is te zien in figuur 1 met pijl nummer 3. Tot slot voegen we in het vierde model als onafhankelijke variabelen de verschillende controle variabelen toe, namelijk; sekse; leeftijdscategorieën en het al dan niet hebben van kinderen.

Figuur 1. Onderzoeksmodellen 1, 2 en 3.

4. Resultaten

4.1 Beschrijvende statistieken

In tabel 5 staat de beschrijvende data van de groep veroordeelden en de groep niet-veroordeelden. In deze tabel worden de gemiddelden van de veroordeelden vergeleken met de gemiddelden van de niet-veroordeelden aan de hand van drie variabelen; betrokkenheid, conflict en relatiekwaliteit. Op alle vragen over de variabelen conflict, betrokkenheid en relatiekwaliteit hebben 91 veroordeelde respondenten en 4404 niet-veroordeelde respondenten geantwoord.

Wordt gekeken naar de variabele betrokkenheid, dan blijkt dat het gemiddelde van de groep niet-veroordeelden (3.36) hoger is dan die van de groep veroordeelden (3.28). Na het doen van een t-toets blijkt echter dat het verschil tussen deze twee gemiddelden bij de variabele betrokkenheid niet significant is ($P = .164$). De range van de antwoord categorieën bij de variabele betrokkenheid loopt van minimaal 1 tot maximaal 4.

Bij de variabele conflict is ook een verschil waar te nemen tussen het gemiddelde van de groep veroordeelden en het gemiddelde van de groep niet-veroordeelden. De range van de antwoordcategorieën bij deze variabele loopt van minimaal 1 tot maximaal 3. De groep niet-veroordeelden heeft een lager gemiddelde (1.40) dan de groep veroordeelden (1.51). Ook hier is onderzocht of dit verschil significant is aan de hand van een t-toets. Uit de t-toets blijkt dat bij de variabele conflict de gemiddelden tussen de veroordeelden en de niet-veroordeelden significant van elkaar verschillen ($P = .024$). Uit deze gegevens blijkt dat veroordeelden gemiddeld gezien meer conflicten hebben met hun partner dan niet-veroordeelden.

Als laatste wordt er gekeken naar het verschil tussen de gemiddelden van veroordeelden en niet-veroordeelden aan de hand van de variabele relatiekwaliteit. Het gemiddelde van de niet-veroordeelden (4.47) is hoger dan die van de veroordeelden (4.32) op een range van minimaal 1 en maximaal 5. Uit de t-toets blijkt dat het verschil tussen deze twee gemiddelden ook significant is ($P = .030$). Wanneer we naar deze gegevens kijken kunnen we concluderen dat niet-veroordeelden een betere relatiekwaliteit hebben in vergelijking tot veroordeelden.

Tabel 5. Gemiddelden veroordeelden en niet-veroordeelden vergeleken

	Veroordeelden (N=91)		Niet veroordeelden (N=4404)		t-toets
	M	SD	M	SD	
Betrokkenheid	3.28	0.62	3.36	0.53	.164
Conflict	1.51	0.45	1.40	0.37	.024
Relatiekwaliteit	4.32	0.83	4.47	0.68	.030

4.2 Verklaring van relatiekwaliteit

In tabel 7 worden de vier modellen aangegeven die betrekking hebben op het verband tussen een veroordeling van de respondent en de relatiekwaliteit.

In het eerste model in tabel 7 wordt het directe effect getoetst tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit. Uit model 1 blijkt dat er een significant effect waar te nemen is tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit. Dit significante verband is negatief ($B = -.032$, $T = -2.172$, $P = .030$); een veroordeling van de respondent resulteert in een mindere kwaliteit van de relatie tussen de respondent en de partner. Kijkend vanuit dit eerste model zouden we dus kunnen stellen dat *hypothese (1) Relaties waarin een partner veroordeeld is voor crimineel gedrag hebben een lagere kwaliteit dan relaties waarbij dit criminele gedrag niet is vertoond* bevestigd is. Als wordt gekeken naar de vergelijking tussen de groep veroordeelden en de groep niet-veroordeelden, blijkt dat de groep veroordeelden een lagere kwaliteit van de relatie te hebben dan de groep niet-veroordeelden. Echter is de R Square laag, namelijk .001. Dit betekent dat het percentage verklaarde variatie 0.1%, dus 0.1% van de relatiekwaliteit wordt verklaard door een veroordeling. Omdat dit percentage zo laag is, wordt in het tweede en het derde model uitgezocht welke mogelijke verklarende variabelen er zijn voor het gevonden effect tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit.

In het tweede model in tabel 7 wordt bekeken of het negatieve significante verband dat gevonden is in model 1 tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit wordt verklaard door betrokkenheid bij de partner. In model 2 wordt er dus een onafhankelijke variabele toegevoegd, namelijk betrokkenheid. Wat blijkt uit model 2 is dat als de

variabele betrokkenheid wordt toegevoegd, dat dan het effect tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit verdwijnt ($B = -.021$, $T = -1.682$, $P = .093$). Er blijft een negatief effect bestaan tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit van $-.021$. Echter is dit effect niet meer significant want P is groter dan $.05$.

Er is wel een ander significant effect ontstaan, namelijk een positief effect van betrokkenheid bij de partner op de relatiekwaliteit ($B = .551$, $T = 44.234$, $P = .000$). Dus hoe meer betrokken de respondent is bij zijn partner, hoe betere relatiekwaliteit diegene heeft. Het significante effect tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit verdwijnt en er ontstaat een nieuw significant effect tussen de betrokkenheid en de relatiekwaliteit. Ook de R Square verhoogt aanzienlijk van $.001$ in model 1 naar $.304$ in model 2. Dit alles betekent dat het verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit voor een groot deel verklaard wordt door de betrokkenheid bij de partner.

In het derde model in tabel 7 wordt er nog een onafhankelijke variabele toegevoegd die mogelijk het verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit kan verklaren. Deze variabele is het conflict met de partner. Zoals blijkt uit model 3 blijft het effect tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit negatief, maar ook met de toevoeging van conflict, niet significant ($B = -.010$, $T = -.850$, $P = .396$). Het negatieve effect van een veroordeling op de relatiekwaliteit wordt echter wel kleiner en de P -waarde wordt aanzienlijk groter in vergelijking met model 2. Maar door de toevoeging van de variabele conflict is er wel een ander significant effect waar te nemen, namelijk een negatief effect van conflict met de partner op de relatiekwaliteit ($B = -.307$, $T = -25.211$, $P = .000$). Hieruit volgt dat hoe meer conflicten de respondent heeft met zijn partner, des te slechter de relatiekwaliteit. Ook verhoogt de R Square nog van $.304$ in model 2 naar $.390$ in model 3. Dit betekent dat 39% van de relatiekwaliteit verklaard wordt door een veroordeling, betrokkenheid bij de partner en conflict met de partner. In model 3 is net als in model 2 te zien dat het significante effect van een veroordeling op de relatiekwaliteit verdwijnt en er een nieuw significant effect ontstaat tussen conflict met de partner en de relatiekwaliteit. Het positieve effect van betrokkenheid op relatiekwaliteit verandert iets, maar blijft significant ondanks de toevoeging van de variabele conflict ($B = .462$, $T = 37.935$, $P = .000$). Samenvattend betekent dit dat het verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit grotendeels wordt verklaard door zowel de betrokkenheid bij de partner als door conflicten met de partner.

In het vierde model in tabel 7 is nog een aantal controlevariabelen toegevoegd om te bekijken of ook met deze controlevariabelen de gevonden effecten blijven

bestaan. De controlevariabelen die zijn toegevoegd zijn leeftijd, sekse en het wel of niet hebben van kinderen. Ook als deze controlevariabelen zijn toegevoegd blijven de effecten van betrokkenheid en conflict op relatiekwaliteit significant bestaan. Enkel het effect van betrokkenheid bij de partner op relatiekwaliteit iets kleiner ($B = .454$, $T = 37.100$, $P = .000$) en het effect van conflict met de partner op relatiekwaliteit iets groter ($B = -.316$, $T = -25.774$, $P = .000$). Het effect van veroordeling van de respondent op de relatiekwaliteit is iets groter geworden, maar blijft niet significant ($B = -.016$, $T = -1.371$, $P = .171$). Ook is te zien dat hoe ouder iemand wordt, hoe slechter zijn of haar relatiekwaliteit wordt ($B = -.059$, $T = -4.701$, $P = .000$) en dat een vrouw een slechtere relatiekwaliteit heeft dan een man ($B = -.037$, $T = 3.142$, $P = .002$). Het wel of niet hebben van kinderen heeft geen significant effect op relatiekwaliteit ($B = -.006$, $T = -.526$, $P = .599$). De R Square is ook nog iets gestegen, van .390 in model 3 naar .395 in model 4.

Met de resultaten uit de vier modellen kan worden geconcludeerd dat zowel hypothese (2) *Veroordelingen wegens crimineel gedrag leiden tot minder relatiekwaliteit, dit wordt gedeeltelijk verklaard door een afname van de betrokkenheid bij de partner* als (3) *Veroordelingen wegens crimineel gedrag leiden tot minder relatiekwaliteit, dit wordt gedeeltelijk verklaard door toename van conflicten met de partner*. wordt bevestigd. Zoals blijkt uit model 1 heeft een veroordeling een negatief significant effect op relatiekwaliteit en leidt een veroordeling dus tot minder relatiekwaliteit. Als wordt gekeken naar model 2 kan worden geconcludeerd dat dit effect mede wordt verklaard door de betrokkenheid bij de partner. Hierdoor wordt hypothese (2) bevestigd. Vervolgens kan worden geconcludeerd dat ook hypothese (3) wordt bevestigd, aan de hand van model 3. In model 3 is namelijk te zien dat conflict ook een verklarende variabele is voor het effect van een veroordeling op de relatiekwaliteit. Ook als er controlevariabelen toegevoegd worden, blijven hypothese (2) en (3) bevestigd.

Tabel 7. Effect van veroordeling op relatiekwaliteit

Variabele	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.	B	S.E.
Veroordeling	-.032*	.072	-.021	.060	-.010	.057	-.016	.057
Betrokkenheid			.551**	.016	.462**	.016	.453**	.016
Conflict					-.307**	.023	-.315**	.023
Leeftijdscategorieën							-.059**	.007
Sekse							-.037**	.016
Kinderen							.006	.020
R Square		.001		.304		.390		.395

* = $p \leq 0.05$; ** = $p < 0.01$

5. Conclusie & Discussie

In dit onderzoek hebben wij geprobeerd om meer inzicht te krijgen in de gevolgen van een veroordeling voor de relatie met de partner. Meer in het bijzonder hebben we allereerst andere onderzoeken en literatuurstudies bestudeerd en vervolgens aan de hand van data van de NKPS een eigen onderzoek gedaan. Een aantal van de onderzoeken dat is gebruikt in dit onderzoek zijn gedateerd en daardoor minder representatief voor de huidige samenleving en moeilijk generaliseerbaar (Apel et al, 2009; Moerings, 1977; Moerings & Ter Haar, 1990; Van Baaren & Van Son, 1983). Deze studie vult bestaande onderzoeken aan door zich expliciet te richten op de gevolgen van crimineel gedrag op relatiekwaliteit.

De hoofdvraag van dit onderzoek is; *In hoeverre heeft een veroordeling voor crimineel gedrag invloed op de kwaliteit van de relatie met de partner?*. Voordat deze hoofdvraag wordt beantwoord, wordt eerst antwoord gegeven op de deelvragen. De twee deelvragen zijn als volgt: (1) *In hoeverre leidt een veroordeling voor crimineel gedrag tot (minder) betrokkenheid tussen de partners?* en (2) *In hoeverre leidt een veroordeling voor crimineel gedrag tot (meer) conflicten binnen een relatie?* Op basis van deze gestelde deelvragen en bijbehorende hypothesen die met de data getest zijn kunnen enkele conclusies getrokken worden.

De ‘interactional theory’ van Thornberry (1987), Thornberry et al. (1991) en Thornberry en Krohn (2005) is van toepassing op het verband tussen een veroordeling en de betrokkenheid bij de partner. Een veroordeling van de respondent heeft volgens Thornberry (1987), Thornberry et al. (1991) en Thornberry en Krohn (2005) invloed op de betrokkenheid bij de partner.

Uit dit onderzoek blijkt dat een veroordeling leidt tot minder betrokkenheid, echter is dit verband niet significant. Veroordeelden zijn gemiddeld niet minder betrokken dan niet-veroordeelden. Hiermee is de eerste deelvraag beantwoord, crimineel gedrag leidt dus niet significant tot minder betrokkenheid tussen de partners. Wanneer één van de partners crimineel gedrag vertoond heeft dit dus geen invloed op de mate van betrokkenheid tussen partners.

Als één van de partners crimineel gedrag heeft vertoond is er een grotere kans op conflicten binnen deze relatie. Zo zullen sociale contacten afstand nemen, kan het financieel slechter gaan en kunnen er zowel fysieke als psychische klachten ontstaan bij

de niet-criminele partner (Dirkzwager, Nieuwbeerta & Fiselier, 2009). Hier is gebruik gemaakt van de labeling theorie, waarbij een persoon een label van crimineel krijgt opgeplakt. De negatieve consequenties van het vertonen van crimineel gedrag van een van de partners kan grote spanningen in een relatie brengen en wat kan leiden tot meer conflicten (Londen & Parker, 2009; Lopoo and Western, 2005).

Uit dit onderzoek blijkt door middel van een t-toets dat de veroordeelde groep gemiddeld meer conflicten heeft dan de groep niet-veroordeelden. Een veroordeling leidt dus tot meer conflicten binnen een relatie. Hiermee is de tweede deelvraag beantwoord.

In dit onderzoek werd vervolgens ook bekeken of een veroordeling voor crimineel gedrag van invloed is op de kwaliteit van de relatie. Uit een t-toets blijkt dat de groep veroordeelden gemiddeld een slechtere relatiekwaliteit heeft dan de groep niet-veroordeelden. Vervolgens blijkt uit een lineaire regressie dat er na een veroordeling inderdaad sprake is van een minder goede relatiekwaliteit. Het gevonden negatieve verband tussen een veroordeling en de relatiekwaliteit kan voor een groot deel worden verklaard door de twee indicatoren van relatiekwaliteit, namelijk betrokkenheid bij de partner en conflicten met de partner. Zowel betrokkenheid bij de partner als conflicten met de partner zijn goede indicatoren voor relatiekwaliteit (Snijders Blok, 2009; Rijken & Thomson 2010). Het blijkt dat veroordeelden een slechtere relatiekwaliteit hebben in vergelijking met niet-veroordeelden en dit kan verklaard worden door meer conflicten met de partner en minder betrokkenheid bij de partner.

Met de hiervoor genoemde resultaten is ook de hoofdvraag beantwoord. Een veroordeling voor crimineel gedrag heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van de relatie en dit verband wordt verklaard door het minder betrokken zijn bij de partner en het hebben van meer conflicten binnen de relatie.

Gezien de resultaten uit het onderzoek kan worden gesteld dat een veroordeling een direct effect heeft op relatiekwaliteit. Er is naar voren gekomen dat er weinig tot geen onderzoek op dit gebied is gedaan, terwijl dit onderwerp niet onbelangrijk is. Er is weinig bekend over de relaties van criminele, terwijl een relatie meehelpt aan het verminderen van criminaliteit in een samenleving. Sterke sociale bindingen met de partner leiden namelijk tot minder neigingen tot crimineel gedrag (Hirschi, 1969; Laub & Sampson 1993; 200).

In dit onderzoek hebben wij getracht op een diverse manier naar de invloed van veroordeling op relatiekwaliteit te kijken. Het onderzoek heeft enkele beperkingen die van invloed kunnen zijn geweest op de uiteindelijke resultaten.

Een tekortkoming in dit onderzoek is dat de groep veroordeelden te klein is. In de NKPS dataset zaten erg weinig veroordeelde respondenten die ook nog eens een partner hebben. Doordat de onderzoeksgroep zo klein is, maakt dit ons onderzoek minder representatief en betrouwbaar. In vervolgonderzoek zou men dus, als het mogelijk is, een grotere groep veroordeelden moeten onderzoeken om zo een betrouwbaarder onderzoek te kunnen doen. Misschien ontstaan er door een grotere onderzoeksgroep een ander of een significant effect.

Een tweede tekortkoming in dit onderzoek is dat het onduidelijk is wat verstaan wordt onder een veroordeling. In het onderzoek hebben wij alle veroordeelden samengevoegd tot één groep, het maakt dus niet uit hoelang het geleden is dat je veroordeeld bent geweest. Ook was er in de hele NKPS dataset maar één vraag over een veroordeling. Het is dus voor ons niet duidelijk waarvoor de respondenten veroordeeld zijn, dus of er sprake is van een grote of een kleine misdaad. Doordat er maar één vraag over een mogelijke veroordeling in de dataset is, is het begrip veroordeling een erg algemeen begrip waarvan de inhoud niet helemaal duidelijk is.

Een ander mogelijk discussiepunt is het verschil in grootte tussen de groep veroordeelden en de groep niet-veroordeelden. De groep veroordeelden is maar 2% van de totale onderzoeksgroep en bestaat uit 91 veroordeelden. In vergelijking met 4404 niet-veroordeelden is dit dus relatief klein. Deze verschillende groepen zijn dus qua grootte eigenlijk niet te vergelijken. Echter, nu is het zo dat ook in de huidige samenleving maar een hele kleine groep van de bevolking is veroordeeld. In 2003 was dit namelijk maar 1%. In een volgend onderzoek zou het beter zijn om de twee verschillende onderzoeksgroepen qua grootte meer op elkaar te laten lijken.

Een andere beperking van dit onderzoek is dat er enkel wordt gekeken naar mensen die veroordeeld zijn voor crimineel gedrag. Er kunnen alleen in het kader van crimineel gedrag en een daaropvolgende veroordeling conclusies worden getrokken, niet voor crimineel gedrag zonder een veroordeling. Het is niet bekend in welke mate de verstoring het gevolg van de veroordeling is en in welke mate het een gevolg is van het criminele gedrag. Om dat vast te kunnen stellen zou er een vergelijking moeten worden gemaakt met mensen in een relatie die ook crimineel gedrag hebben vertoond maar niet veroordeeld zijn hiervoor. Alleen dan is duidelijk te zien in welke mate het criminele

gedrag tot een verstoring leidt in een relatie en in welke mate een veroordeling dat doet. Alleen dan is duidelijk te zien in welke mate het criminele gedrag tot een verstoring leidt in een relatie en in welke mate een veroordeling dat doet.

Op dit moment zijn veel onderzoeken, die in deze studie zijn gebruikt, gericht op een veroordeling of een vrijheidsbenemende straf. In dit onderzoek is het begrip crimineel gedrag afgebakend tot een veroordeling. Niet alle overtredingen die een persoon begaat worden echter bestraft. Er kunnen ook criminele daden in het geheim worden gepleegd of daden waarvoor men niet wordt veroordeeld. Deze kunnen ook van invloed zijn op de relatie. Een verkeersboete heeft geen directe invloed op de relatie, maar als een partner steeds de grenzen van de wet opzoekt kan dit mogelijk wel van invloed zijn op persoonlijke bindingen.

Voor verder onderzoek zou het interessant zijn om na te gaan of de negatieve gevolgen gerelateerd kunnen worden aan zaken als stigmatisering. Daarnaast zou er ook kunnen worden gekeken of de negatieve gevolgen te maken hebben met eventuele vrijheidsstraffen.

Een belangrijke vooruitgang van deze studie is dat er aandacht wordt besteed aan een onderwerp dat tot nu toe nauwelijks nog is belicht. Door meer onderzoek, zowel kwantitatief als kwalitatief, te doen zal er meer duidelijkheid komen over de gevolgen van crimineel gedrag op zijn persoonlijke leven, met name op zijn of haar relatie.

6. Referenties

- Adler F. (1975). *Sisters in Crime*. New York: McGraw-Hill.
- Anderson, T. (2005). Dimensions of women's power in the illicit drug economy, *Theoretical Criminology*.
- Apel R., Blokland A. J., Nieuwbeerta, P. & Schellen, M. (2009). The Impact of Imprisonment on Marriage and Divorce: A Risk Set Matching Approach. *J Quant Criminol*, 26, 269–300.
- Baaren, J. van & Son, S. van (1984). *Relaties van gedetineerde*. Eindscriptie, Culemborg, Sociale Academie Nijenburgh
- Blokland A.J., & Nieuwbeerta P. (2005). The effects of life circumstances on longitudinal trajectories of offending. *Criminology*, 43, 1203–1240
- Botwin, M.D., Buss, D.M., & Shackelford, T.K. (1997). Personality in mate preferences: five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65, 107-136.
- Diener, E., & Seligman, M.E.P. (2002). Very happy people. *Psychological Science*, 13, 81-84.
- Dirkzwager, A., Nieuwbeerta, P. & Fiselier, J. (2009). *Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen*. Literatuurstudie, Leiden: Universiteit van Leiden.
- Downs, W.R., Robertson, J.F. & Harrison L.R. (1997) Control Theory, Labeling Theory and the Delivery of Services for Drug Abuse to Adolescents. *Adolescence*, 32, 1-24.
- Dykstra, P.A., Kalmijn, M., Knijn, T.C.M., Komter, A.E., Liefbroer, A.C., Mulder, C.H., (2005). *Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study: A Multi-actor, Multi-method Panel Study on Solidarity in Family Relationships, Wave 1* (NKPS Working Paper No.4). Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute, Den Haag.
- Farrington, D. P. & West, D. J. (1995). *Effects of marriage, separation and children on offending by adult males*. In Z. S. Blau & J. Hagan (Eds.) *Current Perspectives on Aging and the Life Cycle. Delinquency and Disrepute in the Life Course*. Greenwich: CT: JAI Press. (4), 249-281.
- Franke, H. (1990). *Twee eeuwen gevangen. Misdaad en straf in Nederland*. Utrecht: Het Spectrum.

- Graham, J. & Bowling, B. (1995) *Young People and Crime*. Research Study 145. London: Home Office.
- Grevelink, M. (2009). Klein Vergrijp, Grote Gevolgen. *Integrand Magazine*, 05, 14-15.
- Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Harmondsworth: Penguin.
- Jongema, R.W. & Steenhuis, D.W. (1975). *Echtgenotes van voorlopig gedetineerde*. Groningen: Kriminologisch Instituut, Rijksuniversiteit Groningen.
- Kalmijn, M. (1998). 'Intermarriage and Homogamy: Causes, Patterns, Trends.' *Annual Review of Sociology*, 24:395-421.
- Kaslow, F., & Robinson, J.A. (1996). Long-term satisfying marriages: perceptions of contributing factors. *The American Journal of Family Therapy*, 24, 153-170.
- Laub, J. & Sampson, R. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Cambridge: Harvard University Press.
- Laub J.H., Nagin D.S. & Sampson R.J. (1998). Trajectories of change in criminal offending: good marriages and the desistance process. *Am Sociol Rev*, 63, 225–238.
- Laub J.H. & Sampson R.J. (2003). *Life-course desisters? Trajectories of crime among delinquent boys followed to age 70*. Cambridge: Harvard University Press.
- Londen, A.S. & Parker, W.M. (2009). Incarceration and Living Arrangements; Findings from the National Health and Social Life Survey. *Journal of Family Issues*, 30, (6), 787-812.
- Lopoo, L.M. & Western, B. (2005). Incarceration and the formation and stability of marital unions. *Journal of Marriage and Family*, 67:721–734.
- Moerings, M. (1977). *De gevangenis uit, de maatschappij in. De gevangenisstraf en haar betekenis voor de sociale contacten van ex-gedetineerde*. Alphen aan den Rijn: Samson Uitgeverij.
- Moerings, M. & Haar, G. (1990). *Buiten de muren. Relaties van gedetineerde*, Arnhem: Gouda Quint.

- Nieuwbeerta P., Nagin D.S., Blokland A.J. (2009). Assessing the impact of first-time imprisonment on offenders' subsequent criminal career development: a matched samples comparison. *Journal of Quantitative Criminology* 25:227–57.
- Rijken, A.J. & Thomson, E. (2010) Partners' relationship quality and childbearing. *Social Science Research*, 40:2, 485-497
- Schellen, M. van, Apel, R. & Nieuwbeerta, P. (2009). *Trouwen, partnerkeuze en de ontwikkeling van crimineel gedrag*. Leiden, the Netherlands, Paper presented at the Marktdag Nederlandse Vereniging voor Kriminologie, Leiden: Leiden University.
- Schellen, M. van, Apel, R. & Nieuwbeerta, P. (2010). Het huwelijk als keerpunt? De invloed van trouwen en partnerselectie op de ontwikkeling van crimineel gedrag. *Tijdschrift voor Criminologie*, (52) 3.
- Snijders Blok, J. (2009). *Soort zoekt soort*. Eindscriptie, Utrecht, Universiteit van Utrecht.
- Sutherland, E.H. (1947). *Principles of criminology*. 4th ed. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Thornberry, T.P. (1987). Toward an Interactional Theory of Delinquency. *Criminology* 25: 863-891.
- Thornberry, T.P., Lizotte, A.J., Krohn, M.D., Farnworth, M. & Jang, S.J. (1991) Testing Interactional Theory: An examination of Reciprocal Causal Relationships among Family, School and Delinquency. *Journal of Criminal Law and Criminology* 82: 3-35.
- Thornberry, T.P. & Krohn, M.D. (2005). Applying Interactional Theory to the Explanation of Continuity and Change in Antisocial Behavior. David P. Farrington (ed.) *Integrated Developmental and Life-Course Theories of Offending*, New Brunswick, NJ: Transaction Publishers 183-209.